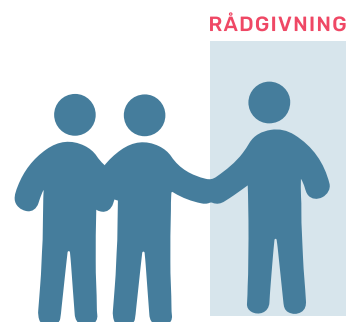

UNDERRETNINGSPLIGT I SOCIALE RÅDGIVNINGER

Til sociale rådgivningstilbud der er
medlem af RådgivningsDanmark

GUIDE

INDHOLD

Indledning / **3**

Hvad er underretningspligt? / **4**

    Hvor hurtigt skal man underrette? / **6**

    Hvad skal man vide for at kunne underrette? / **7**

    Hvordan laver man en underretning? / **8**

    Hvad sker der efter en underretning? / **8**

    Pas på rådgiverne og klæd dem på / **9**

Tjekliste vedr. underretningspligt / **11**

Eksempel på procedure for underretning / **12**

INDLEDNING

Denne guide er udarbejdet til sociale rådgivningstilbud, der er medlem af RådgivningsDanmark. Guiden beskriver, hvad underretningspligten indebærer, og hvordan rådgivninger og rådgivere kan leve op til sine forpligtelser i den forbindelse.

RådgivningsDanmark har også udgivet publikationer om andre juridiske forpligtelser, som vil være relevant for sociale rådgivninger. Disse er "[Afværgepligt i sociale rådgivningstilbud](#)", "[Tavshedspligt i sociale rådgivningstilbud](#)", "[Guide til behandling af personoplysninger](#)" og "Vejledning til rådgivninger om databeskyttelsesforordningen og -loven".

Det er vigtigt, at man som rådgivning både forholder sig til lovgivningen og til sin egen rådgivningspraksis. Med andre ord bør man løbende drøfte og evaluere med ansatte og frivillige, hvordan man fortolker sit ansvar inden for lovgivningens rammer.

HVAD ER UNDERRETNINGSPLIGT?

Mennesker i svære livssituationer henvender sig ofte til sociale rådgivninger med ønsket om at kunne tale frit og fortroligt. Derfor kan de blive overraskede over, at rådgiverne i nogle tilfælde skal videregive oplysninger om dem – også selvom de var blevet lovet fortrolighed eller anonymitet. Det gælder i de tilfælde, hvor underretnings- eller afværgelpligten træder i kraft.

Der findes to slags underretningspligt: Den almindelige og den skærpede. De er beskrevet i Barnets lov hhv. § 135 og § 133. Nedenfor uddybes forskellen på de to former for underretningspligt, men overordnet set handler paragrafferne om pligten til at fortælle kommunen, hvis man er bekymret for et barn eller en ungs trivsel og udvikling. Det kan f.eks. handle om, at barnet eller den unge bliver ydmyget, misbrugt, slået eller spærret inde. Formålet med forpligtelsen er altså at gøre kommunen opmærksom på, at et barn eller en ung kan have brug for hjælp eller støtte. Herefter er det kommunens opgave at vurdere, om der skal ydes hjælp og i givet fald, hvilken hjælp det skal være.

Underretningspligten er ikke kun relevant, når man rådgiver børn og unge, men også hvis man rådgiver voksne, og der f.eks. er grund til at tro, at der er børn i familien, der mistrives. Derfor bør alle sociale rådgivningstilbud sikre sig, at deres rådgivere kender underretningspligten og ved, hvordan de skal handle for at overholde den.

Underretningspligten er personlig. Det betyder, at man som enkeltperson er forpligtet til at underrette myndighederne, hvis man vurderer, at det er nødvendigt – også selvom ens kollegaer, leder eller brugeren af rådgivningen ikke er enig. Man må selvfølgelig gerne sparre med f.eks. sin koordinator i forhold til vurderingen og planlægningen af det videre forløb og om dialogen med brugeren. Det er heller ikke et krav, at den enkelte rådgiver er afsender på underretningen – det kan f.eks. også være rådgivningskoordinatoren. Men ansvaret for, at der bliver underrettet, er rådgiverens.

For både den almindelige og den skærpede underretningspligt gælder det, at den går forud for tavshedspligten. Det vil sige, at det hverken er et brud på tavshedspligten eller en privatlivskrænkelse, hvis man laver en underretning til kommunen og derved videregiver oplysninger, som man har fået i samtalen med brugeren – uagtet om man sidder i en fortrolig eller en anonym rådgivning (se forskellen på disse i publikationen "Introduktion til: Forskellen på anonym og fortrolig rådgivning").

TAVSHEDSPLIGT

Personer, som arbejder i den offentlige sektor eller for en organisation, der løser opgaver for det offentlige (se eksempler på sådanne organisationer på s. X)), har tavshedspligt efter forvaltningsloven. I forvaltningslovens § 1, stk. 1 og 2 beskrives, hvem tavshedspligten glæder for og i §27 beskrives, hvad den indebærer. For alle andre gælder det dog også, at man ikke uberettiget må videregive oplysninger om andres private forhold, da det kan være en privatlivskrænkelse jf. straffelovens § 264 d. Rådgivninger kan også pålægge deres rådgivere tavshedspligt f.eks. i en ansættelseskontrakt eller frivilligaftale.

Læs evt. mere om tavshedspligt i publikationen "[Tavshedspligt i sociale rådgivninger](#)")

Den almindelige underretningspligt

Den almindelige underretningspligt i barnets lov § 135 gælder for alle borgere i Danmark og således også for rådgivere. Den indtræder, når man får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år udsættes for vanrøgt eller andre forhold, som er til fare for dets udvikling og sundhed, herunder f.eks. vold, mishandling og seksuelle overgreb. Vanrøgt kan f.eks. være fysisk eller psykisk vold eller at leve med en forælder, som ikke tager vare på en.

Det vil være kommunens ansvar at undersøge denne mistanke nærmere.

Som frivillig eller ansat i en rådgivning vil man typisk være underlagt den almindelige underretningspligt. Den gælder også præster, der er frivillige i en rådgivning og i kraft af deres præstehverv tilbyder sjælesørgersamtaler. Selvom disse samtaler er omfattet af en særlig tavshedspligt, har præster - ligesom alle andre rådgivere - pligt til at underrette, hvis de f.eks. får kendskab til et seksuelt overgreb mod et barn.

BARNETS LOV § 135: DEN ALMINDELIGE UNDERRETNINGSPLIGT

Den, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år fra forældrenes eller andre opdrageres side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer barnets eller den unges sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunen.

Den skærpede underretningspligt

Den skærpede underretningspligt i barnets lov § 133 gælder som udgangspunkt kun for offentligt ansatte samt for personer, der i kraft af deres arbejde løser opgaver for det offentlige.

Underretningspligten i § 133 gælder også for f.eks. læger (i den udstrækning de er ansat til at udføre lægefaglig rådgivning) og ansatte ved private eller selvejende tilbud, som på vegne af det offentlige arbejder med mennesker, der har nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Sidstnævnte kan f.eks. være ansatte ved opholdssteder, krisecentre og lignende.

Det er ikke rådgiverens profession eller uddannelse, som afgør, om vedkommende har skærpet underretningspligt. Det afgørende er, om man er ansat i en bestemt slags organisation (f.eks. i rådgivningen på et krisecenter) eller funktion (f.eks. til at yde lægefaglig rådgivning i en NGO).

Den skærpede underretningspligt indtræder, når man som led i sit erhverv får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år er udsat for fysisk eller psykiske overgreb eller har behov for særlig støtte (f.eks. hvis et barn har funktionsnedsættelser, har vanskeligheder ved at begå sig socialt eller på andre måder lever under forhold, der er utilfredsstillende – f.eks. hvis forældrene har vanskeligheder ved at drage tilstrækkelig omsorg for et barn). Underretningspligten omfatter også kendskab til eller grund til at antage, at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de kommende forældres forhold.

BARNETS LOV § 133: DEN SKÆRPEDE UNDERRETNINGSPLIGT

Personer, der udever offentlig tjeneste eller offentligt hverv, skal underrette kommunalbestyrelsen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage, at

- 1) et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte efter denne lov,
- 2) et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte efter denne lov på grund af de kommende forældres forhold,
- 3) et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte efter denne lov på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten eller
- 4) et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb.

HVOR HURTIGT SKAL MAN UNDERRETTE?

Personer med almindelig underretningspligt skal som beskrevet ovenfor reagere, hvis de får "kendskab" til situationen, mens personer med skærpet underretningspligt allerede skal reagere, hvis de får "grund til at antage", at et barn eller en ung er i en af de situationer, som er beskrevet i § 133. Tærsklen for, hvornår man skal underrette, hvis man har skærpet underretningspligt, er således markant lavere end ved den almindelige underretningspligt.

I lovgivningen er der ikke angivet en præcis tidsramme for, hvor hurtigt man skal underrette. Uanset om man har almindelig eller skærpet underretningspligt, bør man derfor underrette umiddelbart efter, man er blevet opmærksom på situationen. På den måde kan man sikre sig, at man ikke gør det for sent, og hændelsen f.eks. har nået at gentage sig.

Hvis rådgiveren får kendskab til mistrivsel hos et barn eller en ung, men ikke kender årsagen og ikke ved, om det skyldes, at barnet "lever under forhold, der bringer dets sundhed og udvikling i fare", må rådgiveren gerne tage sig tid til at blive klogere på årsagerne til mistrivsel gennem rådgivningssamtalen.

Hvis man vurderer, at barnet eller den unges situation er så alvorlig, at der er behov for handling her og nu, er det muligt at underrette akut også uden for kommunens arbejdstid. Alle kommuner skal have en vagttelefon, som er åben uden for deres almindelige åbningstid, i weekender og på helligdage. Telefonnummeret kan findes på kommunens hjemmeside.

Kan man ikke komme i kontakt med kommunen, eller oplever man, at kommunen ikke handler relevant eller hurtigt på ens bekymring, kan man også kontakte Ankestyrelsen pr. telefon uden for almindelig arbejdstid. Det gælder i ekstraordinære situationer, f.eks. hvis en akutanbringelse kan komme på tale.

Hvis kendskabet til mistrivlsen indebærer kendskab til fremtidige forbrydelser, som er omfattet af § 141 i straffeloven, fordi den f.eks. medfører fare for menneskers liv eller velfærd, skal rådgiveren både forsøge at afværge den fremtidige forbrydelse, f.eks. ved at kontakte alarmcentralen, og lave en underretning til kommunen (læs mere om afværgepligten jf. straffelovens § 141 i [denne publikation](#)). Det kan f.eks. gælde ved forbrydelser som mishandling af børn eller incest, hvor der er noget, som peger på, at der er fare for en gentagelse.

AFVÆRGEPLIGT

Afværgepligten er beskrevet to steder i straffeloven. Straffelovens § 141 beskriver alle borgeres pligt til bl.a. at forsøge at forebygge forbrydelser, som kan medføre fare for menneskes liv. Straffelovens § 253 beskriver pligten til efter bedste evne at hjælpe personer, der er i livsfare ved f.eks. at kontakte politiet. Det vil oftest blive relevant i forbindelse med samtaler, hvor brugeren er akut selvmordstruet.

Læs evt. mere om afværgepligten i publikationen "[Afværgepligt i sociale rådgivningstilbud](#)")

Det kan være svært at vurdere, hvornår noget er så alvorligt eller akut, at man skal kontakte alarmcentralen og ikke blot kommunen, og i de alvorligste tilfælde er der da også et betydeligt overlap mellem den almindelige underretningspligt og afværgepligten, som beskrevet i straffelovens § 141. Det betyder, at man i visse tilfælde både vil skulle lave en underretning og forsøge at afværge forbrydelsen f.eks. ved at kontakte alarmcentralen. Er man i tvivl, kan man lægge det åbent frem, når man henvender sig til alarmcentralen.

HVAD SKAL MAN VIDE FOR AT KUNNE UNDERRETTE?

Hvis det barn eller den unge, som underretningen drejer sig om, kan identificeres, kan der laves en underretning, men det er ikke nødvendigt både at have f.eks. barnets CPR-nr., fulde navn og adresse. Det afgørende er, om man kan lave en meningsfuld underretning, som kommunen kan bruge til at identificere barnet eller den unge ud fra, og derved kan agere på baggrund af. Skal brugeren opfordres til at opgive sin anonymitet?

Rådgiveren kan forsøge at modne brugeren til at opgive sin anonymitet ved f.eks. at forklare, hvorfor man mener, at der er brug for at lave en underretning og hvad, det indebærer for brugeren. Det er en god idé, hvis man i rådgivningen har en samtale om, hvor meget rådgiverne bør presse på, for at brugeren opgiver sin anonymitet i den forbindelse.

HVORDAN LAVER MAN EN UNDERRETNING?

Som udgangspunkt skal man underrette socialforvaltningen eller børne- og ungeforvaltningen i barnets eller den unges kommune. Hvis barnet er anbragt, skal man underrette den kommune, som har anbragt barnet, og som er ansvarlig for behandlingen af barnets sag. Hvis man ikke kender barnets kommune, men har barnets eller forældres navn, CPR-nr. eller andet, som kan identificere dem, kan man underrette Ankestyrelsen.

Der er også andre tilfælde, hvor det er Ankestyrelsen, man skal underrette, nemlig hvis kommunen allerede er underrettet, men ikke har handlet på en underretning, eller hvis man vurderer, at den ikke har hjulpet barnet i tilstrækkelig grad. Ankestyrelsen har så mulighed for at undersøge den pågældende kommunes sagsbehandling i den konkrete sag.

Der er ingen faste formkrav til en underretning, den kan være både skriftlig og mundtlig. Nogle kommuner har en telefon eller en mail kun til underretninger, ligesom Ankestyrelsen har en digital underretningsblanket. Uanset form bør underretningen indeholde så mange oplysninger som muligt, så kommunen eller Ankestyrelsen har det bedst mulige grundlag for at handle på den. Her er det vigtigt at være så konkret som muligt i beskrivelsen af, hvad man har fået kendskab til – man kan evt. inkludere citater fra barnet eller den unge selv.

Det er også muligt at underrette anonymt. Det kan måske være relevant, hvis man som rådgiver er bekymret for konsekvenserne af, at et barns forældre i forbindelse med underretningen finder ud af, at barnet har kontaktet rådgivningen.

I forbindelse med en underretning kan man vælge at forsøge at forklare brugeren, hvorfor man mener, at der er brug for at lave en underretning, og derigennem arbejde på at modne vedkommende til at opgive sin eventuelle anonymitet. Det er dog som nævnt ikke nødvendigt at have barnets CPR-nr., fulde navn eller adresse for at kunne underrette, så længe barnet med rimelighed vil kunne identificeres af kommunen.

BØRN KAN OGSÅ SELV UNDERRETTE

En del kommuner har arbejdet på at gøre muligheden for at underrette mere tilgængelig for børn og unge. Som rådgivning kan man overveje, om rådgiverne skal klædes på til at kunne hjælpe barnet eller den unge til selv at lave en underretning eller til i samarbejde med barnet at udforme en underretning, hvor barnets egne ord og perspektiver er det bærende element.

HVAD SKER DER EFTER EN UNDERRETNING?

Kommunen skal hurtigst muligt og senest inden for 24 timer vurdere sagen, og hvorvidt der er behov for at iværksætte akutte foranstaltninger over for barnet eller den unge.

Som underretter har man krav på at modtage en kvittering på sin henvendelse senest seks hverdage efter underretningen. Er man omfattet af den almindelige underretningspligt, har man ikke ret til yderligere information om sagens forløb. Hvis der er tale om en underretning i henhold til den skærpede underretningspligt, har man ret til at få oplyst, hvorvidt kommunen har iværksat en undersøgelse eller foranstaltninger.

Når kommunen har modtaget underretningen, vil det blive vurderet, om der er forhold ved barnets eller den unges situation, som skal undersøges. De foranstaltninger, som sættes i værk, kan f.eks. være familierapi eller -rådgivning, støtte i hjemmet, en kontaktperson, tilknytning til en aflastningsfamilie eller en anbringelse uden for hjemmet.

I forbindelse med vurderingen af sagen kan barnet eller den unge blive bedt om at komme til en samtale – i visse tilfælde og afhængigt af sagens karakter kan eller skal det være uden samtykke fra og deltagelse af forældremyndighedsindehaveren.

KLAGER OVER SAGSBEHANDLING

Der er mulighed for at kontakte Ombudsmanden, hvis et barn eller en voksen har oplevet langsommelig eller forkert sagsbehandling fra en offentlig myndighed, og vedkommende allerede har klaget eller ikke kan klage andre steder. Ombudsmanden og Ankestyrelsen kan også rådgive om, hvor man kan klage, hvis de ikke kan behandle sagen. Ombudsmanden har et specifikt børnekontor, der behandler børnesager.

PAS PÅ RÅDGIVERNE OG KLÆD DEM PÅ

Rollen som rådgiver kan være mentalt hård, og underretninger vil ofte være forbundet med svære vurderinger og overvejelser. Derfor er det vigtigt, at rådgivningstilbuddet passer godt på sine rådgivere og overvejer, hvordan rådgivningen følger op på rådgivere, som har lavet en underretning.

SØRG FOR KLARE PROCEDURER I FORBINDELSE MED UNDERRETNINGER

Rådgivninger bør have procedurer, som beskriver, hvornår der skal underrettes, og hvad en rådgiver skal gøre, hvis vedkommende mener, at der bør laves en underretning. Skal barnet f.eks. informeres eller måske inddrages? Hvordan laves underretningen, og hvordan inddrages rådgivningskoordinator eller ledelse?

Selvom underretningspligten er personlig, må en koordinator eller leder gerne indsende underretningen på vegne af rådgiveren. Men det er altid rådgiveren, der har ansvar for, at det sker – også selvom koordinatoren eller lederen måtte være uenig. Se evt. s. 12 for inspiration til en procedure.

Rådgiverne bør på forhånd blive klædt på til at kende procedurer for, hvornår og hvordan man skal underrette. Derudover bør man sikre løbende opfølgning og drøftelse af dilemmaer i forbindelse med underretningspligten, f.eks. gennem kollegial sparring, supervision og debriefing. Der er ikke tale om uberettiget videregivelse af oplysninger, hvis en rådgiver internt videregiver oplysninger fra en samtalen med det formål at sparre med sine kollegaer om en konkret faglig problemstilling eller i forbindelse med en debriefing (læs evt. mere om tavshedspligten i denne guide).

Hvad hvis jeg tager fejl?

Det kan føles grænseoverskridende for rådgivere at blande sig i andres liv ved at lave en underretning, og man kan være bekymret for, om man tager fejl. Det er dog bedre at underrette en gang for meget end en gang for lidt, og i sidste ende er det kommunens ansvar at vurdere, hvad der skal gøres med underretningen. Som rådgiver kan det også hjælpe at tænke på, at underretningen kan blive det, som hjælper et barn, en ung eller en familie videre i en bedre retning, og at underretninger som oftest fører til foranstaltninger i stil med familierapi og -rådgivning eller tildeling af en kontaktperson og ikke f.eks. en tvangsanbringelse.

HVIS DU UNDLADER AT HANDLE, KAN DU BLIVE STRAFFET

Hvis man har skærpet underretningspligt, risikerer man bøde eller fængsel i indtil fire måneder efter straffelovens § 156, hvis man tilsidesætter sin underretningspligt.

TJEKLISTE VEDR. UNDERRETNINGSPLIGT

Nedenfor har vi samlet en liste over spørgsmål, som rådgivningstilbud bør forholde sig til, når det gælder underretningspligten:

- Har vores rådgivere almindelig eller skærpet underretningspligt?
- Er vi en anonym eller en fortrolig rådgivning, og hvilken betydning har det for vores arbejde med at sikre opfyldelsen af underretningspligten?
- For anonyme rådgivninger: Hvor meget og hvordan skal rådgiverne arbejde for at få brugerne til at opgive deres anonymitet, hvis de vurderer, at der er behov for at lave en underretning?
- Har vi en procedure for, hvornår og hvordan rådgiverne skal underrette – herunder hvem fra rådgivningen, der skal inddrages hvornår?
- Hvordan sikrer vi, at vores procedure er let tilgængelig for rådgiverne, hvis de får brug for den på vagten?
- Skal rådgiverne altid fortælle brugeren, at de underretter – og hvis ikke, i hvilke tilfælde vil det så være ok ikke at gøre det?
- Skal vi klæde rådgiverne på til at hjælpe brugerne selv med at lave en underretning?
- Hvordan klæder vi rådgiverne på til at kende og opfylde underretningspligten?
- Hvordan håndterer vi dialogen med brugere, der er i alvorlig mistrivsel? Hvad kan vi f.eks. garantere dem, og hvad kan vi ikke betrygge dem i?
- Hvordan følger vi op på rådgivere, som har underrettet?
- Skal rådgiverne anonymisere brugerne, når de drøfter en underretning i supervision eller lignende?
- Hvordan sikrer vi rum for drøftelse af de udfordringer og dilemmaer, som kan opstå i forbindelse med underretningspligten her hos os?
- Hvordan formidler vi – skriftlig og/eller mundtligt – til brugerne, hvad vores retningslinjer er i forbindelse med underretningspligten?

EKSEMPEL PÅ PROCEDURE FOR UNDERRETNING

Nedenstående eksempel på procedure for underretning stammer fra Bedre Psykiatri:

Procedure for underretningspligt

Hvornår træder pligten i kraft?

- Du bliver bekendt med at henvenderen under 18 år er blevet eller bliver udsat for seksuelle overgreb
- Du bliver bekendt med at henvenderen under 18 år er blevet eller bliver udsat for psykisk eller fysiske overgreb (vold)
- Du bliver bekendt med at henvenderen under 18 år er blevet eller bliver udsat for vanrøgt eller uværdig behandling

Procedure:

- henvenderen, at du har pligt til at underrette, hvis henvender giver flere oplysninger om sig selv eller en anden person under 18 år.
- Forstå henvenderen, at I laver en underretning sammen, hvad end det er den unge selv eller en der er bekendt med en mindreårig der udsættes for ovenstående der har taget kontakt.
- Fortæl at du sagtens kan fortsætte rådgivningen, selvom henvender ikke ønsker at opgive sin anonymitet.
- Fortæl lidt om, hvad en underretning er, og hvad den kan betyde
- Henvender vil ikke opgive anonymitet (underretning laves ikke):
  - a. Tal med henvender om, hvem i hendes/hans netværk, som kan hjælpe
  - b. Tal om vigtigheden af, at barnet/den unge får hjælp og alvoren i situationen.
- Henvender vil gerne opgive sin anonymitet (underretning laves):
  - a. Google henvenders hjemkommune og find underretningsformularen
  - b. Modtag de oplysninger, der skal bruges til underretningen
  - c. Vis alt hvad der skrives til henvender (eftersendt i mail)
  - d. Kontakt rådgivningskoordinatoren eller nærmeste leder

Underretningspligt i sociale rådgivningstilbud

© RådgivningsDanmark juni 2024

RådgivningsDanmark er brancheforening for organisationer, der yder gratis, social rådgivning til mennesker i svære livssituationer. Foreningen arbejder for at løfte og sikre kvaliteten i den sociale rådgivningsbranche.

Læs mere

På www.raadgivningsdanmark.dk

Følg RådgivningsDanmark på [LinkedIn](#) og [X \(Twitter\)](#) eller tilmeld dig [nyhedsbrevet](#).

Martinsvej 7, 2. sal
1926 Frederiksberg C
Email: info@raadgivnings.dk
Telefon: 61 31 70 28